

Postanowienie z dnia 3 czerwca 2005 r.

III SPP 109/05

Obowiązkiem każdego państwa strony Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.) jest zapewnienie takiej organizacji i funkcjonowania systemu organów wymiaru sprawiedliwości, które umożliwiają rzeczywiste i skuteczne korzystanie z gwarantowanego w art. 6 tej Konwencji prawa do sądu, w tym także prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie.

Przewodniczący SSN Kazimierz Jaśkowski, Sędziowie SN: Beata Gudowska, Andrzej Wasilewski (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 3 czerwca 2005 r. sprawy ze skargi Alfredy T.-Ż., z udziałem Prezesa Sądu Apelacyjnego w Katowicach, na przewlekłość postępowania Sądu Apelacyjnego w Katowicach w sprawach [...]

1. s t w i e r d z i ł, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach nastąpiła przewlekłość postępowania,
2. zasądził na rzecz skarżącej Alfredy T.-Ż. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Katowicach kwotę 5.000 zł (słownie: pięć tysięcy złotych).

U z a s a d n i e n i e

Pełnomocnik wnioskodawczynie - Alfredy T.-Ż. wniósł skargę na naruszenie prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, która wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w Katowicach w dniu 21 marca 2005 r., żądając: po pierwsze - stwierdzenia, że w sprawie z odwołania wnioskodawczynie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w C. - Inspektoratu w K. z dnia 29 czerwca 2001 r., odmawiającej wnioskodawczynie przedłużenia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, „w niniejszym postępowaniu prowadzonym przez Sąd Okręgowy w Często-

chowie [...] oraz przez Sąd Apelacyjny w Katowicach [...] nastąpiła przewlekłość postępowania”; po drugie - zalecenia „rozpoznania przez Sąd Apelacyjny w Katowicach apelacji wniesionej od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 14 października 2003 r. oraz zażalenia na postanowienie Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 12 listopada 2003 r. oddalającego wniosek ubezpieczonej o uzupełnienie wyroku w terminie dwóch miesięcy”; po trzecie - przyznania ubezpieczonej od Skarbu Państwa odpowiedniej sumy pieniężnej; po czwarte - zasądzenia „na rzecz ubezpieczonej kosztów postępowania wywołanych wniesieniem skargi, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.” W uzasadnieniu powyższej skargi pełnomocnik wnioskodawczynie wskazał na to, iż: (a) odwołanie od decyzji organu rentowego z dnia 29 czerwca 2001 r. wnioskodawczynie wniosła do Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie w dniu 26 lipca 2001 r.; (b) Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie wydał wyrok w niniejszej sprawie w dniu 14 października 2003 r., co oznacza, że postępowanie w tej sprawie trwało przed Sądem Okręgowym-Sądem Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie ponad dwa lata, jakkolwiek skarżąca w żaden sposób nie przyczyniła się do przedłużenia postępowania, natomiast dopuszczone w tym postępowaniu przez Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie opinie dwóch biegłych lekarzy zostały sporządzone z opóźnieniem; (c) następnie, wnioskodawczynie wniosła o uzupełnienie powyższego wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie z dnia 14 października 2003 r. „przez nadanie mu w części dotyczącej przyznania renty na okres 1 roku rygoru natychmiastowej wykonalności, jednakże Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie postanowieniem z dnia 12 listopada 2003 r. wniosek ten oddalił”; (d) z kolei, wobec naruszenia - w ocenie skarżącej - przez Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.) oraz przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, a w konsekwencji tego wobec „nie rozpoznania sprawy w sposób wszechstronny choćby poprzez pominięcie aspektu społecznego czyniącego skarżącą niezdolną do pracy na stałe”, skarżąca wniosła od powyższego wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie z dnia 14 października 2003 r. apelację do Sądu Apelacyjnego w Katowicach, a ponadto wniosła również zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego w Częstochowie z

dnia 12 listopada 2003 r. o oddaleniu jej wniosku o uzupełnienie tego wyroku przez częściowe nadanie mu rygoru natychmiastowej wykonalności, w związku z czym akta tej sprawy zostały przekazane z Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie do Sądu Apelacyjnego w Katowicach w grudniu 2003 r., gdzie nadano im sygnaturę [...]; (e) pomimo to „do chwili obecnej, a zatem po upływie 1 roku i 5 miesięcy od wydania przez Sąd Okręgowy zaskarżonego wyroku oraz po upływie 1 roku i 4 miesięcy od wydania zaskarżonego postanowienia, zarówno apelacja, jak i zażalenie nie zostały rozpoznane”, jakkolwiek „postępowanie w przedmiocie przyznania ubezpieczonej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy nie jest sprawą o charakterze precedensowym. Nie jest też sprawą szczególnie skomplikowaną (...). Ubezpieczona w toku postępowania od samego początku wnosi jedynie o ponowne przyznanie jej prawa do renty. Stawiała się na każde wezwanie Sądu i lekarzy przeprowadzających badania, była obecna na rozprawach. (...) Natomiast, zdaniem skarżącej, w toku postępowania ma miejsce kilka okresów bezczynności Sądów rozpoznających niniejszą sprawę. Ubezpieczona ma świadomość dużej ilości rozpoznawanych przez Sąd Okręgowy i Sąd Apelacyjny spraw, jednakże nie można tracić z pola widzenia, iż postępowanie, w którym osoba niezdolna do pracy z tytułu choroby ubiega się o rentę, winno być rozpatrywane niezwłocznie, w pierwszej kolejności. Pomoc bowiem osobie od 1993 r. niezdolnej do pracy, a wcześniej przez 23 lata pracującej zawodowo i odprowadzającej składki do systemu ubezpieczeń społecznych, winna być obowiązkiem każdego demokratycznego państwa prawa. Konsekwencje bowiem dla skarżącej przewlekłości postępowania są daleko idące. (...) wskazania wymaga (...) art. 133 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (...).”

Prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach w odpowiedzi na powyższą skargę na przewlekłość postępowania wniósł: po pierwsze - o jej odrzucenie z tej przyczyny, że w jego opinii skarga ta nie czyni zadość wymaganiom określonym w art. 6 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. Nr 179, poz. 1848), albowiem „pomimo żądania stwierdzenia przewlekłości oraz wskazania sygnatur spraw, w których ubezpieczona domaga się stwierdzenia przewlekłości, nie wskazuje, w jakim okresie przewlekłość miała lub też w wyniku czego przewlekłość ta miałyby nastąpić. Ubezpieczona jedynie ogólnie wskazuje, iż od chwili przesłania akt sprawy Sądowi Apelacyjnemu do dnia 17 marca 2005 roku zarówno

apelacja, jak i zażalenie nie zostały rozpoznane”; po drugie - a w sytuacji, gdyby Sąd Najwyższy uznał, iż nie zachodzą przesłanki formalne uzasadniające odrzucenie skargi, o jej oddalenie, albowiem „nie ma podstaw do przyjęcia, że doszło do nieuzasadnionej zwłoki w rozpoznaniu sprawy przedstawionej Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach w dniu 23 grudnia 2003 r., to jest takiej, do której doszło na skutek działania lub bezczynności Sądu”, tłumacząc zarazem długi czas oczekiwania na wyznaczenie terminu rozpoznania spraw - i to „mimo podjęcia wszelkich możliwych działań organizacyjnych wraz z ponawianymi wnioskami o przyznanie dodatkowych etatów orzeczniczych” - dużym wpływem spraw tego typu do Sądu oraz tym, że „sprawy kierowane są do rozpoznania na rozprawie zgodnie z kolejnością ich wpływu. Odstępstwo od tej zasady mogło mieć miejsce w odniesieniu do uczestników postępowania znajdujących się w trudnej sytuacji zdrowotnej lub finansowej, wykazanej we wniosku o przyspieszenie rozpoznania sprawy. Skarżąca takiego wniosku nie złożyła.”

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Skargę na przewlekłość w postępowaniu, którego skarga dotyczy, składa się w toku postępowania w sprawie do sądu, przed którym toczy się postępowanie (art. 5 ust. 1 i ust. 2 ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki), a sądem właściwym do rozpoznania tej skargi jest sąd przełożony nad sądem, przed którym toczy się postępowanie, natomiast jeżeli skarga dotyczy przewlekłości postępowania przed sądem apelacyjnym właściwym jest Sąd Najwyższy (art. 4 ust. 1 i ust. 2 ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki). Wynika stąd, że ocena dokonywana przez sąd właściwy dla rozpoznania skargi na przewlekłość postępowania nie odnosi się do wcześniejszych etapów postępowania w sprawie, które zostały już zakończone (zamknięte) w wyniku wydania stosownych orzeczeń kończących postępowanie przed sądem w danej instancji, lecz jedynie do etapu postępowania przed tym sądem, przed którym postępowanie to się nadal toczy, jakkolwiek ocena terminowości i prawidłowości czynności podejmowanych przez sąd na danym (aktualnym) etapie postępowania w sprawie powinna być dokonywana przy uwzględnieniu przebiegu i wyników także wszystkich wcześniejszych etapów postępowania w tej sprawie (art. 2 w

związku z art. 12 ust. 2 i ust. 3 ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki).

W rozpoznawanej sprawie we wniesionej przez pełnomocnika skarżącej - Alfredy T.-Ż. skardze na przewlekłość postępowania sformułowane zostały zarzuty dotyczące przewlekłości postępowania zarówno w sprawie zakończonej wyrokiem Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie z dnia 14 października 2003 r. [...], jak i toczącego się przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach postępowaniu na skutek wniesionej przez skarżącą jako ubezpieczoną (a) apelacji od powyższego wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie z dnia 14 października 2003 r. oraz (b) zażalenia od postanowienia Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie z dnia 12 listopada 2003 r. o odmowie uzupełnienia powyższego wyroku. Tym niemniej, zważywszy na to, że ocena dokonywana przez sąd właściwy dla rozpoznania skargi na przewlekłość postępowania nie odnosi się do wcześniejszych etapów postępowania w sprawie, które zostały już zakończone (zamknięte) w wyniku wydania stosownych orzeczeń kończących postępowanie przed sądem w danej instancji, lecz jedynie do etapu postępowania przed tym sądem, przed którym postępowanie to nadal się toczy, przedmiotem rozpoznania przed Sądem Najwyższym mogą być wyłącznie podniesione w niniejszej skardze zarzuty dotyczące przewlekłości w toczącym się przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach postępowaniu, mającym na celu rozpoznanie (a) apelacji od powyższego wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie z dnia 14 października 2003 r. oraz (b) zażalenia od postanowienia Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie z dnia 12 listopada 2003 r. o odmowie uzupełnienia powyższego wyroku.

2. W rozpoznawanej sprawie pełnomocnik skarżącej - (ubezpieczonej) w uzasadnieniu skargi o stwierdzenie przewlekłości postępowania przed Sądem Apelacyjnym, żądając stwierdzenia przewlekłości postępowania w sprawie oraz przyznania z tego tytułu na jej rzecz od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Katowicach odpowiedniej sumy pieniężnej, wskazał na okoliczności uzasadniające żądania skarżącej, które znajdują potwierdzenie w aktach tej sprawy i nie zostały zakwestionowane przez stronę przeciwną - Prezesa Sądu Apelacyjnego w Katowicach, a mianowicie na to, że: po pierwsze - w dniu 28 listopada 2003 r. skarżąca wniosła zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Cze-

stochowie z dnia 12 listopada 2003 r. o oddaleniu jej wniosku o uzupełnienie wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie z dnia 14 października 2003 r. poprzez częściowe nadanie mu rygoru natychmiastowej wykonalności [...]; po drugie - następnie, w dniu 2 grudnia 2003 r. skarżąca wniosła apelację od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie z dnia 14 października 2003 r. [...]; po trzecie - z kolei, w dniu 23 grudnia 2003 r., co w odpowiedzi na skargę przyznaje Prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach, akta sprawy skarżącej przekazane zostały do Sądu Apelacyjnego w Katowicach; po czwarte - tymczasem, do chwili wniesienia niniejszej skargi na przewlekłość postępowania, która do Sądu Apelacyjnego w Katowicach wpłynęła w dniu 21 marca 2005 r., a więc pomimo upływu piętnastu miesięcy od daty przekazania akt sprawy przez Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie do Sądu Apelacyjnego w Katowicach, nie zostały rozpoznane przez Sąd Apelacyjny w Katowicach oba wniesione przez skarżącą środki prawne w postępowaniu dotyczącym sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych - (a) ani wymienione wyżej zażalenie z dnia 28 listopada 2003 r. na postanowienie Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie z dnia 12 listopada 2003 r., które Sąd Apelacyjny w Katowicach oddalił postanowieniem z dnia 20 kwietnia 2005 r. [...]; (b) ani też apelacja z dnia 2 grudnia 2003 r. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie z dnia 14 października 2003 r., która rozpoznana została przez Sąd Apelacyjny w Katowicach na rozprawie w dniu 20 kwietnia 2005 r. [...], w wyniku której Sąd Apelacyjny w Katowicach postanowił: (1) uzupełnić postępowanie dowodowe i dopuścić w sprawie dowód z opinii biegłych sądowych - psychiatry i psychologa na okoliczność, czy ubezpieczona była częściowo niezdolna do pracy w okresie od dnia 1 lipca 2001 r. do dnia 11 listopada 2002 r. oraz (2) rozprawę odroczyć. Powyższe okoliczności wskazują jednoznacznie na to, że: z jednej strony - zasadne okazały się zarzuty skargi, jeśli zważyć, że w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, a więc w sprawie zaliczanej do dziedziny rozstrzygnięć o szczególnym znaczeniu społecznym, które z istoty swej dotyczą podstawowych problemów życiowych ubezpieczonego, Sąd Apelacyjny w Katowicach przystąpił do rozpoznania środków prawnych wniesionych przez ubezpieczoną (zażalenia i apelacji) dopiero po upływie piętnastu miesięcy od daty ich wniesienia; a z drugiej strony - Prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach w odpowiedzi na skargę powołał się na to, że wydłużony okres oczekiwania ubezpieczonej na rozpo-

znanie sprawy jest w danym wypadku następstwem wzrostu wpływu tego typu spraw do tego Sądu. Tymczasem, okoliczność taka w żadnym razie nie może stanowić usprawiedliwienia zaistniałej faktycznie przewlekłości postępowania w sprawie. Należy bowiem mieć na uwadze to, że - zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczącym gwarantowanego w art. 6 ust. 1 sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, która weszła w życie w stosunku do Rzeczypospolitej Polskiej dnia 19 stycznia 1993 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm. oraz poz. 285) prawo do rozpoznania sprawy przez sąd w rozsądnym terminie - jest obowiązkiem każdego państwa-strony tej Konwencji praktyczne zapewnienie takiej organizacji i takiego funkcjonowania systemu organów wymiaru sprawiedliwości, które faktycznie umożliwiałoby rzeczywiste i skuteczne korzystanie z gwarantowanego w art. 6 tej Konwencji „prawa do sądu”, w tym także prawa do rozpoznania sprawy w „rozsądnym terminie” (por. Marek Antoni Nowicki, Europejski Trybunał Praw Człowieka, Orzecznictwo, Tom I, Prawo do rzetelnego procesu sądowego, Kraków 2001 r., s. 46 i nast. oraz powołane tam orzecznictwo tego Trybunału).

W konsekwencji, Sąd Najwyższy stwierdził, że oczywiście bezzasadne okazały się podniesione przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w Katowicach w odpowiedzi na skargę argumenty, które miały uzasadniać bądź odrzucenie przedmiotowej skargi, bądź też jej oddalenie i odstąpienie od przyznania skarżącej odpowiedniej sumy pieniężnej. Przeciwnie, Sąd Najwyższy stwierdza, że w niniejszej sprawie w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach nastąpiło naruszenie prawa skarżącej do rozpoznania jej sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki i równocześnie zaistniały okoliczności uzasadniające zasądzenie z tego tytułu od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Katowicach na rzecz skarżącej kwoty 5 tysięcy złotych.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., a także art. 8 ust. 2 oraz art. 12 ust. 2 i ust. 4 ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki orzekł jak w sentencji.

=====